

چیستی و چگونگی پژوهش پدیده نگاری^۱

در فلسفه تعلیم و تربیت

مراد یاری دهنوی^۲

بیان مساله

مساله ما این است که با چه پژوهش تربیتی می توان پی به گستره یا پراکندگی^۳ فهم و تجربه^۴ کیفی دانش آموزان از یک پدیده خاص برد؟ این برداشت های متفاوت چه نسبت بیرونی و درونی با هم دارند؟ کشف و سامان دهی چنین درک و تجربه های گوناگونی، برای متولیان تربیت همچون معلمان چه پیامدهایی دارد؟ از میان پژوهش های کیفی، پژوهش پدیده نگاری، برای چنین هدفی ابداع شده است. این مقاله به دنبال آن است تا به بیان چیستی و چگونگی انجام یک پژوهش پدیده نگاری در فلسفه تعلیم و تربیت بپردازد.

سؤال های پژوهش

این مقاله کوششی است در راستای تبیین و بررسی پرسش های ذیل:

- پژوهش پدیده نگاری، چگونه پژوهشی است؟ (تعریف- ویژگی ها- خاستگاه و صاحب نظران)
- مراحل و کاربرد این نوع پژوهش در تعلیم و تربیت چگونه می باشد؟
- چگونه می توان آن را در فلسفه تعلیم و تربیت بکار بست؟
- مبانی معرفت شناسی پژوهش پدیده نگاری چه می باشد؟

1 -phenomenography

myaridehnavi@gmail.com

3 - variation

4- experience

²- دانشجوی دکتری فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه تهران

مبانی نظری پژوهش

پژوهش کیفی پدیده‌نگاری در دهه هفتاد میلادی توسط فرنس مورتون^۱ و همکارانش در دانشگاه گوتبری^۲ سوئد، مطرح گردید. مورتون (1986) معتقد است پدیده‌نگاری روش پژوهشی برای تشخیص و ترسیم^۳ شیوه‌های کیفی مختلف انسان‌ها در تجربه کردن، مفهوم‌پردازی^۴، درک و فهم جنبه‌های مختلف پدیده‌ها و جهان پیرامون آنها می‌باشد (ص 31). در این رویکرد پژوهشی، یادگیری دانش‌آموزان، به منزله یک مساله پژوهشی در کانون توجه قرار دارد. زیرا چنین پژوهش‌هایی موجب بازنمایی تغییرات کیفی نتیجه یا فرایند یادگیری^۵ یک مفهوم مرتبط با جنبه خاصی از واقعیت در بین دانش‌آموزان می‌شود. بوودن (2000) رابطه‌ای بودن^۶ پژوهش پدیده‌نگاری را به شکل ذیل ترسیم کرده است:

¹ - Marton, Ference

² - university of Goteborg

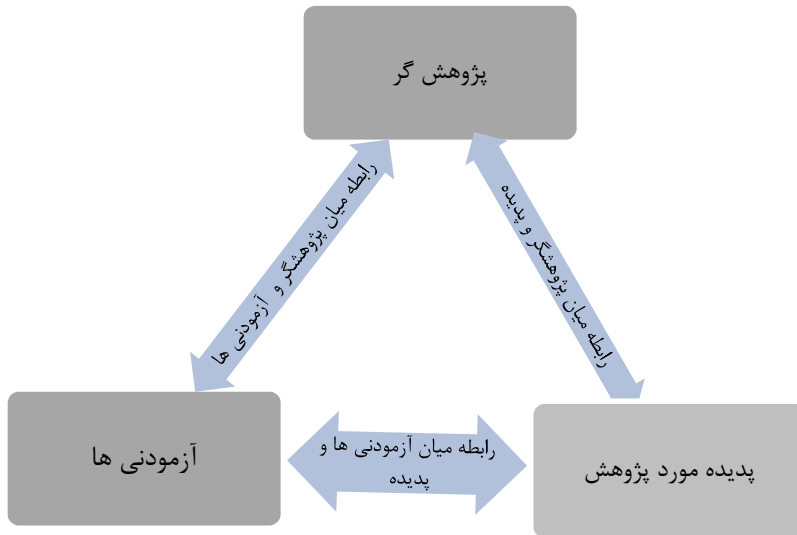
³ - mapping

⁴ - conceptualize

⁵ - outcome or process of learning

⁶ - relationality

رابطه‌ای بودن پژوهش پدیده‌نگاری (بوودن، 2005)

تبیین ماهیت رابطه‌ای بودن پژوهش پدیده‌نگاری در متن مقاله بیان خواهد شد.

روش پژوهش

در این مقاله تلاش می شود تا با کمک روش پژوهش توصیفی - تحلیلی، منابع مرتبط با موضوع پژوهش مورد مطالعه قرار گیرند و در نهایت چستی و چگونگی یک پژوهش پدیده نگاری در فلسفه تعلیم و تربیت تبیین گردد.

یافته ها

پدیده نگاری پژوهشی مصاحبه محور¹ است که با هدف بازشناسی و ترسیم پراکندگی فهم و تجربه دانش آموزان از پدیده های مختلف تأسیس شده است. با این روش پژوهش می توان موضوع های بسیاری همچون رویکردها به یادگیری و تدریس، فهم یک پدیده خاص در مدرسه یا حتی فهم مسائل عمومی موجود در جامعه را مورد کندوکاو قرار داد (بوودن²، 2000).

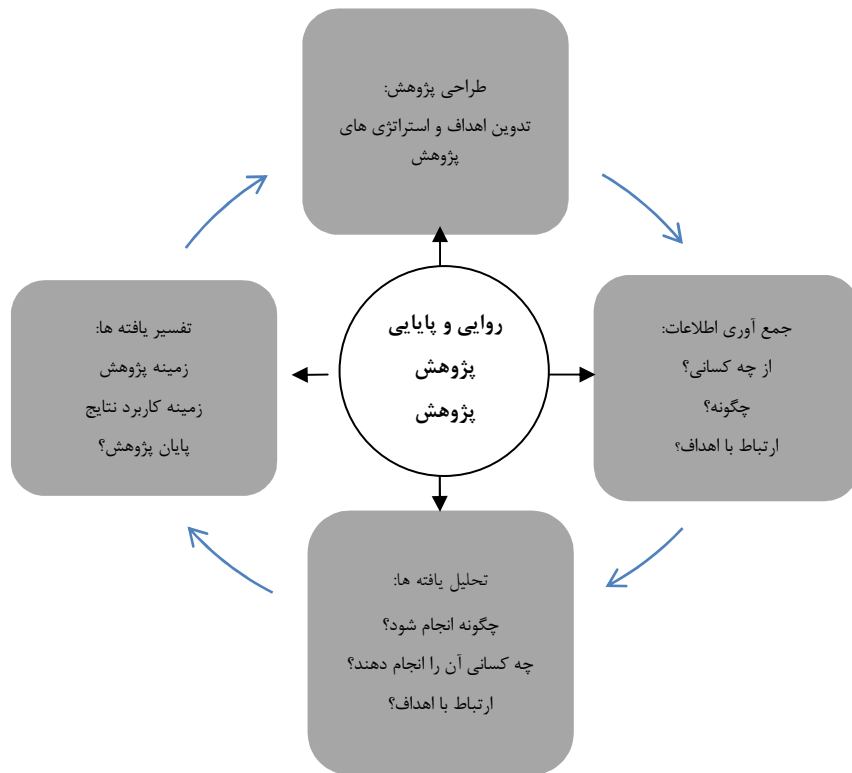
بینش های برخاسته از نتایج پژوهش پدیده نگاری در تعلیم و تربیت می تواند موجب هدایت دانش آموزان به فهم بهتر و عمیق تر از پدیده ی مورد پژوهش یا پدیده های مشابه بشود. بعلاوه این نتایج می تواند در طراحی و سازماندهی تجربه های یادگیری حوزه خاص مورد مطالعه، بکار روند. نتایج پژوهش پدیده نگاری و شیوه ای که برطبق آن حاصل می شوند اغلب می تواند در برنامه های تربیت معلم برای بیان ایده ای درباره یاددهی و یادگیری نیز مورد استفاده قرار گیرند (همان، ص 5).

پژوهش پدیده نگاری همچون دیگر پژوهش ها مستلزم طراحی پژوهش، تدوین اهداف و استراتژی ها، بکارگیری روش پژوهش مناسب، جمع آوری اطلاعات، تحلیل و تفسیر یافته هاست. بوودن (2000) مراحل پژوهش پدیده نگاری را به صورت ذیل ترسیم می کند:

¹ - interview centered

² - Bowden, Johan A.

فرایندهای پژوهش پدیده‌نگاری (بوودین، 2000)

پژوهشگر پدیده‌نگار در هر یک از مراحل چهار گانه فوق، دغدغه‌اش لحاظ داشتن روایی و پایایی پژوهش می‌باشد. شیوه جمع‌آوری اطلاعات در این نوع پژوهش مصاحبه پدیده‌نگارانه¹ می‌باشد. نمونه پژوهش باید حدود 20 تا 30 شخص را در بر بگیرد. نتایج پژوهش اغلب در قالب مقوله‌هایی پراگندگی فهم و تجربه افراد نمونه پژوهش را درباره یک پدیده خاص بیان می‌کند. شرح مبسوط مراحل پژوهش پدیده‌نگاری به همراه بیان نمونه‌هایی از این نوع پژوهش‌ها و چگونگی بکارگیری آن در فلسفه تعلیم و تربیت در اصل مقاله بیان خواهد شد.

واژگان کلیدی: روش پژوهش، پژوهش کیفی، پدیده‌نگاری، فلسفه تعلیم و تربیت

¹ - phenomenographic interview

² - categories of description

منابع

- 1- Bowden, A. Johan (2000) The nature of phenomenographic research, In Bowden, A. Johan and Eleanor Walsh (edited) (2000) Phenomenography, Qualitative Research Methods series, Mrlbourne : PMIT University Press
- 2- Bowden, A. Johan (2005) Reflections on the phenomenographic team research process, In Bowden, A. Johan and Green, Pam (Edited)(2005)Doing developmental phenomenography, Qualitative Research Methods series, Mrlbourne : PMIT University Press
- 3- Marton, F. (1986) Phenomenography: Describing conceptions of the word around us, *Instructional Science*, vol. 10, pp: 177-200
- 4- Richardson, Johan, T. E. (1999) The concepts and methods of phenomenographic research, *Review of Educational Research*, Vol. 69, No. 1, pp: 53-82
- 5- Marton, F. (1994) Phenomenography In Torsten Husen and T. Neville Postlethwaite(Eds.), The international encyclopedia of education, Vol. 8, pp 4424-4429)2nd ed. Oxford, Uk: Pergamon
- 6- -Cousin, G. (2009) Researching Learning in Higher Education: an Introduction to Contemporary Methods and Approaches Staff and Educational Development Series,UK: Taylor & Francis Routledge